

מסורת הש"ס

^[א] ז"ל בה, ^[ב] לעיל ב, ^[ג] [לקמן ט.] מסת ה, ^[ד] [יומא ע.], ^[ה] בס"א טסקף: לשנים, ^[ו] ז"ל הכי. רש"ל,

תורה אור השלם

1. על פי שנים ערים או שלשה ערים יומת הפות לא יומת על פי עד אחד: דברים יז ו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לא וכו' דפליג על ר"ש. עיין לקמן דף מא ע"ב ברש"י ד"ה ר"ע ובתוס' שם:

הגהות הב"ח

^[א] תוספות ד"ה זומן וכו' צפ"ק דמכות היכי אמרינן להו אמר רבא הכי אמרין להו: ^[ב] בא"ד ולא בסנהדרין שראוהו באחד שהרג את הנפש אע"פ: ^[ג] בא"ד תתקיים העדות בשאר:

מוסף רש"י

מכות. מלקות ארבעים (ענין ב.). אלא להחמיר עליו. שלא תאמר הואיל ובלאו הוא היתה העדות מתקיימת לא יעשו בו דין הזמה, לימדך הכתוב שאף הוא מן מקימי דבר (מכות ה.). על אחת כמה וכמה שישלם שכר בו'. שמיני מדה הטובה מרובה ממדת פורענות, במדה טובה הוא אומר ט"ר חסד לאלפים, במדת פורענות הוא אומר על שלשים ועל רבעים (שם).

דיני ממונות בשלשה

דאסרו זיה מלקוס ולא אסרו זיה קטלא. דהא ודאי לא מיקטלא

אלא לוקה דאין לך מיתת בית דין שלא נאמר זה לאו וקסבר לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין לוקין עליו כי אחרו זה מלקות ולא קטלא: **משום ר' ישמעאל אחרו צעירים ושלשה**. טעמא מפרש

לקמן (דף י.). **אחד מן העדים**. והיו שס שלשה או ארבעה שיכולה עדות להתקיים בשאר: הא דרבי עקיבא במסכת מכות: **לא צא שלישי כו'**. דממשמע שנאמר (דברים יט) על פי שנים עדים (יקום) כל שכן שלשה למה נאמר או שלשה עדים אלא להחמיר עליו ליתן חומר צעדי שקר ששלישי זה אע"פ שלא היה זה נידון על פיו למיתה שהרי בשנים שהעידו מחלה נמי היה נידון אפילו הכי עשה הכתוב את דינו כיוצא באלו שאס לעוברי עבירה אף השלישי מפני שניתפל הומו יהרג אף השובי עבירה על אחת כמה וכמה שישלם שכר את הניטפל לעושה מצוה כעושה מצוה *ומה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אף שלשה נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ומניין שאפי' מאה ר"ל י'עדים א"ר יוסי בר"א בדיני נפשות אבל בדיני ממונות תתקיים עדות בשאר רבי אומר י'אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות י'אימתי בזמן שהתרו בהן אבל בזמן שלא התרו בהן מה

זומן שהסרו. הקרוב או הפסול בעוברי עבירה שגילו דעתם שאף הם נעשים עדים והרי הכתוב הקיס שלשה^(א) לבטל העדות אם יש קרוב או פסול אבל לא התרו הקרוב והפסול בעוברי עבירה אלא שמקו והכשרים התרו בהן אין אלו נעשים עדים ותתקיים העדות בשאר: דא"כ

°דפליג אדר"ש וס"ל דנהרגין אע"פ שאין שלשתן זוממין דקסבר דאין להקיס שלשה לשנים לענין זה דכיון דכתיב (דברים יט) ועשיתם לו כאשר זמם הרי זממו שנים שיש כח בדיהם להרוג בפני עצמם ובקונטרס פירש במכות (סג) לא צא השלישי להקל עליו ולא צא הכתוב אלא להחמיר עליו לא לריך קרא דכתיב (סג) והנה עד שקר העד דמשמע כל העדות ואין נהרגין עד שיוזמו כולן ולא צא הכתוב אלא להחמיר עליו אבל אין לפרש לא צא השלישי להקל עליו גרידא אלא גם להחמיר עליו אע"ג דר"ש מודה דשלשתן נהרגין הי"מ כשצאו בתוך כדי דיבור כדמפרש התם בגמרא אבל רבי עקיבא סבר שנענש אע"י שבא אח"כ מדנקט נטפל דהא כיון דלית ליה לרבי עקיבא היקישא דעד שיהו שלשתן זוממין צבאו צבא אחת צבאו זה אחר זה נמי יקישם^ו להכי כי היכי דמקיס לענין לענש כמותם:

בזמן שהתרו בהן. מפרש צפ"ק דמכות (דף ו. ו. ושם) ^(א) הכי אמרינן להו לאסהודי אחיתו או למיחזי אחיתו אי אמרי לאסהודי אחינא נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ואי אמרי למיחזי אחינא מה יעשו שני אחים כו' וגרסא לר"י דמשום שנתכוונו להעיד לא דאי לא תימא הכי כל גיטין כשנותנין אותן בפני קרובים או פסולים יהיו פסולים אם יתכוין הא' ולר' יוסי אפילו לא יתכוין והאי דקאמר מה יעשו צ' אחים ודאי יכולין לתקן שלא ילכו שניהם להעיד אבל פעמים שלא ידע זה בזה ויעיד האחד אע"פ שהעיד אחיו כבר צב"ד אע"פ שהשני העיד לאחר כדי דיבור מ"מ עדותן בטלה דשייך שפיר לאקושי להך מילתא שלשה לשנים אפילו בזה אחר זה כיון דבשעת ראייה רואין יחד ומתכוונין להעיד לכן עדותן בטלה אפילו העידו זה אחר זה אע"ג דלענין שלשתן זוממין לא הוקשו אלא כשהעידו בתוך כדי דיבור דהתם הזמה משעת העדאת עדים קא אחיא וּאע"ג דפריך במכות (סג) הרוג י'יל אע"פ שאינו הולך להעיד צב"ד הי"מ מעיקרא דלכתי לא חסיק אדעתיה יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר אבל לבסוף דמסיק יקום דבר במקיימי דבר לא לריבי לשנוי קמאי דממעטי' הרוג וההורג מיקום דבר דבעינן שילכו לקיים דבר צב"ד וכן (לקמן דף לה:) לענין אין עד נעשה דיין נראה לר"י דדוקא בעד המעיד אין עד נעשה דיין אבל במתכוין להעיד לא דהא דטעמא דאין עד נעשה דיין נראה אם משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה וכיון שהעדים צענזם דיין לא ירצו לקבל הזמה על עדותן או משום דכתיב (דברים יט) ועמדו שני האנשים וגו' שני האנשים אלו העדים לפני השם אלו הדיינין דבעינן שיעידו העדים לפני הדיינין ולא שיהו צענזמן דיינין והנך טעמי לא שייכי אלא בעד המעיד בפיו ולא במתכוין להעיד ולא כפי' רבינו שמואל שפי' צעלמא (צ"ב ק"ג: ד"ה ג' שנכנסו כו') שנתכוון להעיד אמרינן נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה וכן לענין שאינו נעשה דיין ודקדק מדאמרינן בפרק אחד דיני ממונות (לקמן דף לה:) שלשה שנכנסו לבקר את החולה כו' משמע דווקא שנכנסו לבקר ולא נתכוונו להעיד אמרינן רצו עושין דין אבל נתכוונו להעיד אין עושין דין ועוד נראה לר"י לדקדק דלא אמרינן אין עד נעשה דיין אלא עד המעיד דאי לא תימא הכי קשיא דרב יהודה אדרב יהודה דהא צפ"ק דמכות (דף ו. ו. ושם) פסיק רב יהודה הלכה כרבי יוסי דבראייה צעלמא נעשה עד אע"פ שאינו מכוין להעד ורב יהודה קאמר (צ"ב דף ק"ג:) גבי ג' שנכנסו לבקר את החולה וכו' רצו עושין דין ואמאי הא בראייה צעלמא נעשה עד ועוד להאי פירוש לית ליה לרבי יוסי לא תהא שמיעה גדולה מראייה לא בעדות החדש (ר"ה דף כה: ושם) צראוהו שלשה והן צ"ד ולא בסנהדרין ^(א) צאחד שהרג את הנפש שראוהו אע"פ שראוהו ביום ומיהו נראה לרשב"א דהני לא פרכי ינינה דרבי יוסי על כרחך לית ליה שיעשה עד בראייה ואפי' יעיד לבסוף דהא ר' יוסי הוא דלמר עד שיהיו פי שני עדים מתרים צו כדאמר בסמוך וכמו ששנים אין יכולין להעיד אח"כ התרו צו כך שלשה וכו' אלמא אותן יהו חשובין עדים אבל השאר לא וכן נראה הדברים דאם הזמו כולן לא היו נהרגין אותן שלא התרו צו דלא מהני סהדותיהיו בלא סהדותא דאחריני ולא אמרינן נמצא אחד מהן קרוב או פסול אלא צאותן שהתרו רבי זומן שהתרו בהן לאו משום דרבי יוסי לא בעי התרו דלכתי טפי מרבי צעינן דלרבי צנתכוונו להעיד צעלמא סגי כדמוכח במכות (דף ו. ו.) ור' יוסי בעי התראה ממש אלא דיני ממונות אתא לאוסופי והא דמשמע הכא דלר' יוסי בראייה צעלמא אמרינן נמצא אחד מהן קרוב או פסול כו' מדקאמר וקמיפלגי צפלוגתא דרבי ור' יוסי היינו צמה שחלקן במשנה זו אבל מתוך משנה אחרת יש ללמוד דבעי ר' יוסי התראה ושמא רב יהודה פסק לגמרי כר' יוסי אי נמי לא פסק כותמיה אלא במאי דקאמר אבל דיניי ממונות תתקיים ^(א) העדים בשאר גרידא אבל כזונות עדות סבר כרבי והאי דקאמר במכות (סג) היכי אמרינן להו לרבי קאי וכן מוכח דקאמר אי אמרי למיחזי אחינא מה יעשו שני אחים כו' והי"פ היכי אמרינן להו דעל כרחך התראה לאו דווקא דבידיי ממונות לא שייכא התראה אלא ודאי לא בעי אלא שנדע שנתכוונו להעיד והיכי אמרינן להו וכו':

פרק ראשון סנהדרין

מ.

דאתרו ביה צמלָקוּת. ואמאי כמ"ד (מסות יג.): לאו שניתן לאזהרת מיתת צ"ד לוקין עליו ואם היינו יכולין לפרש במלקות של מוציא שם רע היה ממיישב ותימה דמשמע הכא דסבר ר' מאיר מכות בג' אם כן הוה דריש קרא והלדקיו לענין עדים זוממין דלקו כדלקמן (דף י.) ומה הוה משני מהא דפריך מיפוק ליה מלא מענה דלא מני לשנויי כדמשני לקמן משום דהוי לאו שאין צו מעשה מ"מ הוה לקי דהא ר' מאיר גמר צפ"ק דמכות (דף ד: ושם) דעדים זוממין לוקין ומשלמין ממון ממוציא שם רע וה"ג דגמר לענין דלוקין דלע"ג דהוי לאו שאין צו מעשה וכ"ת דהוה משני משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת צ"ד חדא דלית ליה דלוקין עליו לפי סברת רב אשי ועוד דר"מ חית ליה אוהרה לעדים זוממין מקרא אחרינא צפ"ק דמכות (ג"ז שם) וי"ל דלע"ג דגמר עדים זוממין ממוציא שם רע הי"מ לענין דלא דרשינן כדי רשעתו להכי אלא מוקמינא לה לדרשה אחריתי באלו נערוה (כמוצות לג:) אבל גבי האי אי לאו דגלי קרא דלקי לא הוה גמרינן כיון דכתיב לעשות דרשינן מינה באלו הן הלוקין (מסות דף ג'.) דבעינן לאו שיש צו מעשה אי נמי י"ל דמוציא שם רע גופיה לא נפקא לן דלקי אלא מוהיה אם צן הכות

הרשע כדאמר פרק נערה (כמוצות דף מו.) למדנו ויסקרו מויסקרו ויסקרו מכן וכן (מצנן) מוהיה אם צן הכות הרשע:

לא בא השלישי אַחֲרָי עָלָיו אִלָּא אַחֲחִמיר עָלָיו. אדר"ש קאי דקמתי צפ"ק דמכות (דף ה: ושם) לעיל מהך ר"ש אומר מה שנים אין נהרגין עד שיהו שניהם זוממין אף שלשה וכו' ומני למימר כאשר זמם הרי זממו שנים שיש כח בדיהם להרוג בפני עצמם ובקונטרס פירש במכות (סג) לא צא השלישי להקל עליו ולא צא הכתוב אלא להחמיר עליו לא לריך קרא דכתיב (סג) והנה עד שקר העד דמשמע כל העדות ואין נהרגין עד שיוזמו כולן ולא צא הכתוב אלא להחמיר עליו אבל אין לפרש לא צא השלישי להקל עליו גרידא אלא גם להחמיר עליו אע"ג דר"ש מודה דשלשתן נהרגין הי"מ כשצאו בתוך כדי דיבור כדמפרש התם בגמרא אבל רבי עקיבא סבר שנענש אע"י שבא אח"כ מדנקט נטפל דהא כיון דלית ליה לרבי עקיבא היקישא דעד שיהו שלשתן זוממין צבאו צבא אחת צבאו זה אחר זה נמי יקישם^ו להכי כי היכי דמקיס לענין לענש כמותם:

בזמן שהתרו בהן. מפרש צפ"ק דמכות (דף ו. ו. ושם) ^(א) הכי אמרינן להו לאסהודי אחיתו או למיחזי אחיתו אי אמרי לאסהודי אחינא נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ואי אמרי למיחזי אחינא מה יעשו שני אחים כו' וגרסא לר"י דמשום שנתכוונו להעיד לא דאי לא תימא הכי כל גיטין כשנותנין אותן בפני קרובים או פסולים יהיו פסולים אם יתכוין הא' ולר' יוסי אפילו לא יתכוין והאי דקאמר מה יעשו צ' אחים ודאי יכולין לתקן שלא ילכו שניהם להעיד אבל פעמים שלא ידע זה בזה ויעיד האחד אע"פ שהעיד אחיו כבר צב"ד אע"פ שהשני העיד לאחר כדי דיבור מ"מ עדותן בטלה דשייך שפיר לאקושי להך מילתא שלשה לשנים אפילו בזה אחר זה כיון דבשעת ראייה רואין יחד ומתכוונין להעיד לכן עדותן בטלה אפילו העידו זה אחר זה אע"ג דלענין שלשתן זוממין לא הוקשו אלא כשהעידו בתוך כדי דיבור דהתם הזמה משעת העדאת עדים קא אחיא וּאע"ג דפריך במכות (סג) הרוג י'יל אע"פ שאינו הולך להעיד צב"ד הי"מ מעיקרא דלכתי לא חסיק אדעתיה יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר אבל לבסוף דמסיק יקום דבר במקיימי דבר לא לריבי לשנוי קמאי דממעטי' הרוג וההורג מיקום דבר דבעינן שילכו לקיים דבר צב"ד וכן (לקמן דף לה:) לענין אין עד נעשה דיין נראה לר"י דדוקא בעד המעיד אין עד נעשה דיין אבל במתכוין להעיד לא דהא דטעמא דאין עד נעשה דיין נראה אם משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה וכיון שהעדים צענזם דיין לא ירצו לקבל הזמה על עדותן או משום דכתיב (דברים יט) ועמדו שני האנשים וגו' שני האנשים אלו העדים לפני השם אלו הדיינין דבעינן שיעידו העדים לפני הדיינין ולא שיהו צענזמן דיינין והנך טעמי לא שייכי אלא בעד המעיד בפיו ולא במתכוין להעיד ולא כפי' רבינו שמואל שפי' צעלמא (צ"ב ק"ג: ד"ה ג' שנכנסו כו') שנתכוון להעיד אמרינן נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה וכן לענין שאינו נעשה דיין ודקדק מדאמרינן בפרק אחד דיני ממונות (לקמן דף לה:) שלשה שנכנסו לבקר את החולה כו' משמע דווקא שנכנסו לבקר ולא נתכוונו להעיד אמרינן רצו עושין דין אבל נתכוונו להעיד אין עושין דין ועוד נראה לר"י לדקדק דלא אמרינן אין עד נעשה דיין אלא עד המעיד דאי לא תימא הכי קשיא דרב יהודה אדרב יהודה דהא צפ"ק דמכות (דף ו. ו. ושם) פסיק רב יהודה הלכה כרבי יוסי דבראייה צעלמא נעשה עד אע"פ שאינו מכוין להעד ורב יהודה קאמר (צ"ב דף ק"ג:) גבי ג' שנכנסו לבקר את החולה וכו' רצו עושין דין ואמאי הא בראייה צעלמא נעשה עד ועוד להאי פירוש לית ליה לרבי יוסי לא תהא שמיעה גדולה מראייה לא בעדות החדש (ר"ה דף כה: ושם) צראוהו שלשה והן צ"ד ולא בסנהדרין ^(א) צאחד שהרג את הנפש שראוהו אע"פ שראוהו ביום ומיהו נראה לרשב"א דהני לא פרכי ינינה דרבי יוסי על כרחך לית ליה שיעשה עד בראייה ואפי' יעיד לבסוף דהא ר' יוסי הוא דלמר עד שיהיו פי שני עדים מתרים צו כדאמר בסמוך וכמו ששנים אין יכולין להעיד אח"כ התרו צו כך שלשה וכו' אלמא אותן יהו חשובין עדים אבל השאר לא וכן נראה הדברים דאם הזמו כולן לא היו נהרגין אותן שלא התרו צו דלא מהני סהדותיהיו בלא סהדותא דאחריני ולא אמרינן נמצא אחד מהן קרוב או פסול אלא צאותן שהתרו רבי זומן שהתרו בהן לאו משום דרבי יוסי לא בעי התרו דלכתי טפי מרבי צעינן דלרבי צנתכוונו להעיד צעלמא סגי כדמוכח במכות (דף ו. ו.) ור' יוסי בעי התראה ממש אלא דיני ממונות אתא לאוסופי והא דמשמע הכא דלר' יוסי בראייה צעלמא אמרינן נמצא אחד מהן קרוב או פסול כו' מדקאמר וקמיפלגי צפלוגתא דרבי ור' יוסי היינו צמה שחלקן במשנה זו אבל מתוך משנה אחרת יש ללמוד דבעי ר' יוסי התראה ושמא רב יהודה פסק לגמרי כר' יוסי אי נמי לא פסק כותמיה אלא במאי דקאמר אבל דיניי ממונות תתקיים ^(א) העדים בשאר גרידא אבל כזונות עדות סבר כרבי והאי דקאמר במכות (סג) היכי אמרינן להו לרבי קאי וכן מוכח דקאמר אי אמרי למיחזי אחינא מה יעשו שני אחים כו' והי"פ היכי אמרינן להו דעל כרחך התראה לאו דווקא דבידיי ממונות לא שייכא התראה אלא ודאי לא בעי אלא שנדע שנתכוונו להעיד והיכי אמרינן להו וכו':

רבי

	עין משפט
	גר מצוה
ענ א ב ג א ב (ג) מיי פ"ה מהלכות עדות הל' ג ד סמג לאוין ריג טו"ע ח"מ סימן לו סעיף א ו וס"י נא סעי' ז: ז	